

Rapport 2009-02

En oversikt over utbredelsen av elvemusling (*Margaritifera margaritifera*) i Nordland

Nordnorske Ferskvannsbiologer

Sortland

Forord

Kartleggingen av elvemuslingen er en del av Direktoratet for Naturforvaltning (DN) sin handlingsplan for elvemusling i Norge. Kartleggingsarbeidet i Midt- og Nord-Norge ledes av Fylkesmannen i Nord-Trøndelag.

De siste årene er det lagt ned et større arbeid med å kartlegge utbredelsen til elvemuslingen i Nordland fylke, og det ser ut til at dette fylket har flest vassdrag med denne arten her i landet. Som utgangspunkt for kartleggingen hadde man en ei mangelfull liste over aktuelle vassdrag, men underveis er lista betydelig utvidet ved hjelp av lokale informanter.

Nordnorske ferskvannsbiologer har kartlagt de fleste bestandene, ca 50. Disse ligger i Salten, Lofoten, Ofoten og Vesterålen. De 10 bestandene på Helgeland er kartlagt av diverse aktører: Feltbio, Origo miljø, J. Bakken og NINA v/Mejdell Larsen. Sistnevnte har et overvåkningsprosjekt i Hestadelva på Dønna og Ånesvassdraget på Andøya. For nærmere detaljer henviser vi til referanselista.

Sortland, 16.03.09

Lisbeth Jørgensen
Morten Halvorsen

*Forsidefoto: Et utvalg av muslinger fra Gryttingsvassdraget i Hadsel.
Foto: Lisbeth Jørgensen*

Nordnorske ferskvannsbiologer

Eidsfjordveien 119
8400 Sortland
Tlf. 76 12 45 78
E-post: ferskv@tnett.no

Innhold

1.	Innledning.....	3
2.	Metoder.....	3
3.	Resultater.....	3
4.	Referanser.....	8

*Spor i sanden – av elvemusling !
Forsåelva i Tysfjord.
Foto: Morten Halvorsen*

Innledning

Elvemuslingen er en art som har hatt en negativ utvikling i størsteparten av utbredelsesområdet. Mer konkret er det tekniske inngrep som vannuttak, kanalisering, eutrofiering og sur nedbør som utgjør de største truslene mot denne arten.

I Nord-Norge er situasjonen noe annerledes. Her er det færre folk, og fortsatt mange vassdrag som er lite påvirket av inngrep. Mangelen på kartlegging kan imidlertid være et like stort problem som inngrep. Uten kartlegging vet en ikke hvilke lokaliteter som fins og som dermed trengs og vernes om.

Kartlegging av muslingens utbredelse er dermed første steget mot et bedre vern og forvaltning. Utgangspunktet for kartleggingen er rapporten til Dolmen & Kleiven (1997a). For faglig bakgrunn om elvemuslingen, se Dolmen & Kleiven (1997b), Mejdell Larsen (1997), samt DN's egen tiltaksplan (www.dirnat.no).

Metoder

I denne rapporten er det i de fleste tilfellene oppgitt maksimal tetthet, samt en vurdering av bestandens størrelse og rekruttering.

Metodikken for kartleggingen følger metodeheftet til Mejdell Larsen & Hartvigsen (1999). Tettheten av muslinger er vanligvis registrert ved hjelp av 15 min.'s tellinger.

Rekrutteringen er vurdert ved hjelp av lengdemålinger av ca 50-100 muslinger i hvert vassdrag eller deler av vassdrag. På Helgeland er bunnssubstratet i enkelte vassdrag utgravd (i transekter), slik at tetthetene omfatter både synlige og nedgravde individer.

Bestandsstørrelse er vurdert på bakgrunn av elvemuslingens arealmessige utbredelse, samt tetthet. Dette betyr at svært

små vassdrag med svært høy tetthet ikke nødvendigvis har store bestander.

Resultater

Til sammen er 60 bestander kartlagt, og resultatene er satt opp i en felles tabell (Tabell 1). Videre er vassdragene avmerket på kart, fordelt på de tre regionene i fylket (Fig. 1, 2, 3).

Nordland er et stort og langt fylke med mange små vassdrag med små nedslagsfelt, dette gjelder spesielt på øyene. I nordfylket (Ofoten/Lofoten/Vesterålen) er det f.eks. nærmere 130 vassdrag med sjøvandrende (anadrome) laksefisk. Her er det registrert muslinger i 31 vassdrag, dvs i ca 25 % av tilfellene. Den samme andelen gjelder for Salten-regionen; her er det registrert muslinger i ca 25 % av de 70 vassdragene med anadrome laksefisk.

På Helgeland ligger de fleste av de store vassdragene i fylket. Her er det registrert muslinger i ca 15 % av vassdragene med anadrome laksefisk. I denne regionen er det imidlertid ikke drevet tilsvarende oppsøkende virksomhet som i de to nordligste, så spesielt her kan det finnes flere muslingbestander.

Resultatene viser ellers at 11 bestander i fylket er karakterisert som store eller meget store, 15 som middels, 2 som middels til små og 22 som små (liten).

Ti bestander er så små at det er fare for utryddelse. Det kan være flere ulike årsaker til nedgangen. Mest opplagte trusler i fylket er bl.a. uttak av vann til drikke-vannforsyning eller til settefiskanlegg.

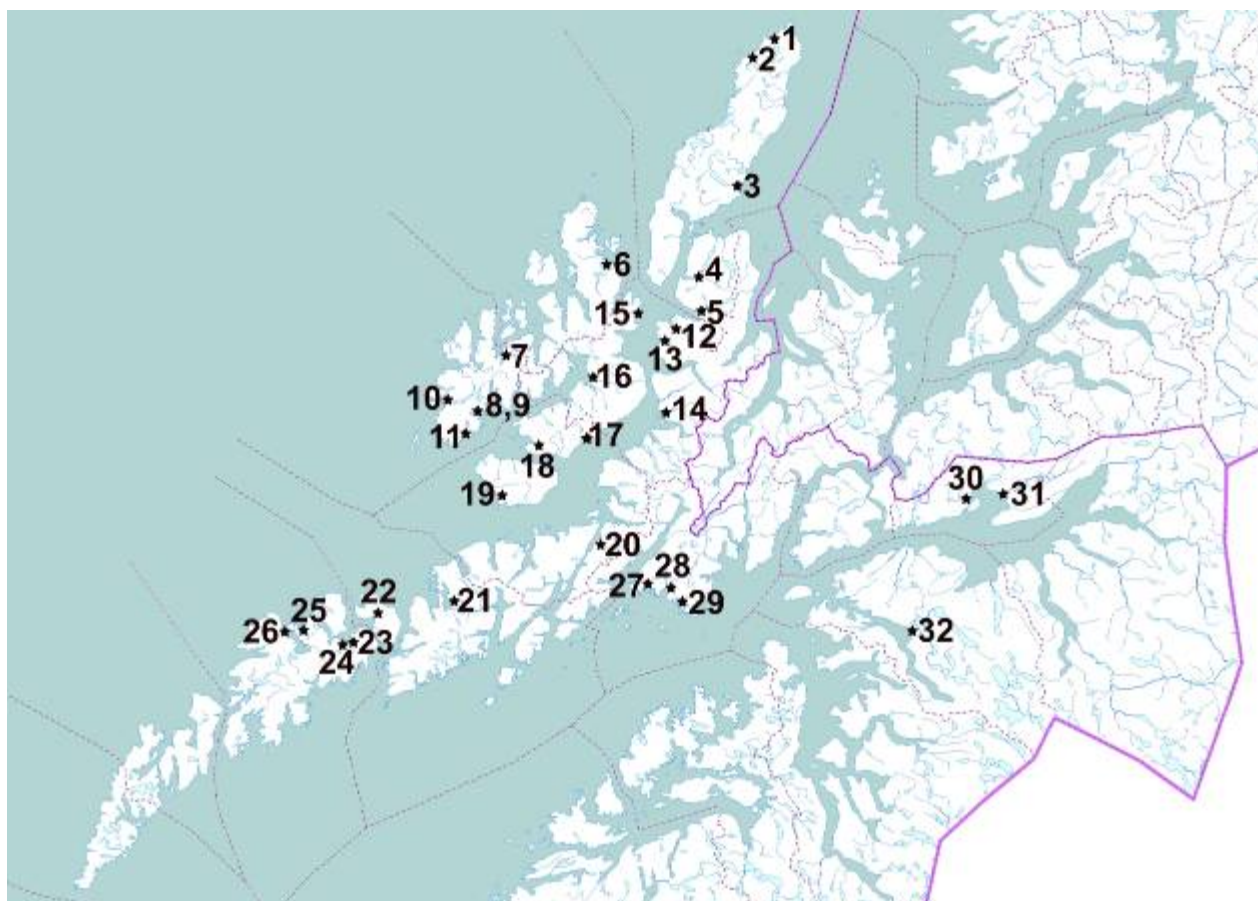
Rekrutteringen er ansett å være god i kun 11 av bestandene, middels i 11, middels til dårlig i 6 tilfelle og dårlig i 27 tilfelle. De resterende er ikke undersøkt. Dette er sannsynligvis et noe vel negativt bilde, og det trengs følgelig mer detaljerte undersøkelser, f.eks. graving i bunnssubstratet.

En oversikt over utbredelsen av elvemusling i Nordland

Tabell 1. Oversikt over kartlagte vassdrag med forekomster av elvemusling i Nordland. Tabellen viser tettheter av muslinger i hvert vassdrag (basert på 15. min. telling), en vurdering av bestandsstørrelse og rekruttering, samt hvilke bestander av anadrome (sjøvandrende) laksefisk som evt fins i de ulike vassdragene (L= laks, Ø= sjøørret, R= sjørøye).

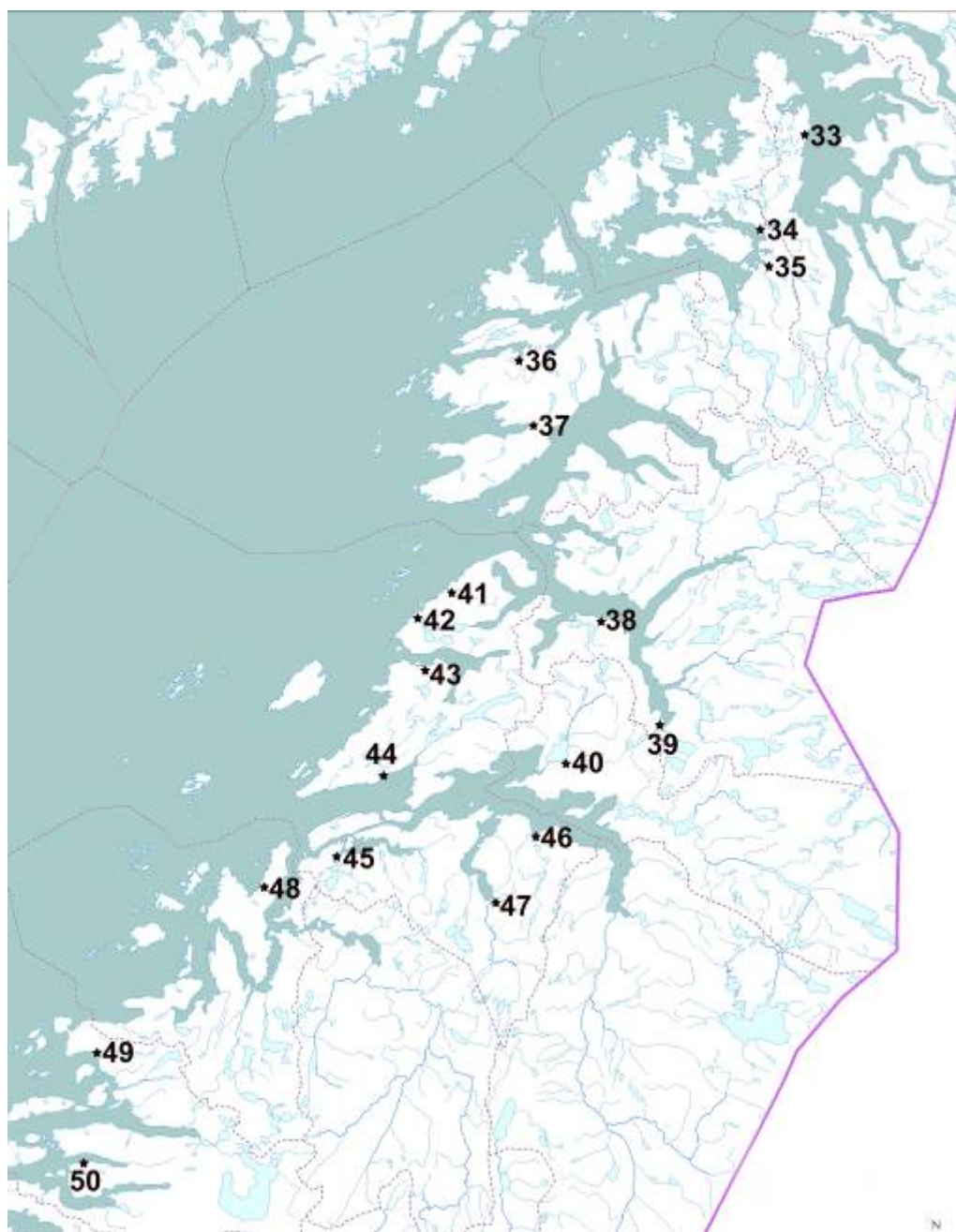
Kommune	Vassdrag	Tetthet	Bestandsstørrelse	Rekruttering	Anadrom fisk
Andøy	Ånesvassdraget	1224	Meget stor	God	LØ
Andøy	Buksnesvassdraget	704	Meget stor	God	LØR
Øksnes	Alsvågvasdraget	1920	Stor	God	LØR
Hadsel	Gryttingvassdraget	1850	Stor	God	LØR
Bodø	Fjærevassdraget	1792	Stor	God	LØR
Vefsn	Halsanelva	1588	Stor	Middels/dårlig	LØ
Bodø	Futelva	968	Stor	Middels/dårlig	LØ
Bodø	Mølnelva/Misvær	968	Stor	God	nei
Vefsn	Aunelva	627	Stor	God	LØ
Vestvågøy	Borgevassdraget	585	Stor	Dårlig	LØ
Dønna	Hestadelva	318	Stor	God	Ø
Bø	Bøvassdraget	2200	Middels	God	Nei
Fauske	Helskardåga	1517	Middels	Middels/dårlig	Ukjent
Hadsel	Vikvassdraget	1440	Middels	God	Ø
Bodø	Festvågvasdraget	1052	Middels	Middels/dårlig	Nei
Meløy	Halsosvassdraget	752	Middels	Dårlig	Nei
Leirfjord	Ranelva/Skjellbekken	774	Middels	Middels	LØ
Evenes	Laksåvassdraget	950	Middels	Dårlig	LØ
Lødingen	Teinvassdraget	680	Middels	Middels	LØR
Lødingen	Mølnelva/Heggstad	690	Middels	Dårlig	Ukjent
Sortland	Bremnesvassdraget	370	Middels	Middels	LØR
Ballangen	Forsåvassdraget	325	Middels	Dårlig	LØ
Bø	Ryggedalsvassdr.	464	Middels	Middels	LØ
Vågan	Litvatnvassdraget	488	Middels	Middels	Ø
Hamarøy	Sagelvassdraget	416	Middels	Middels/dårlig	LØ
Brønnøy	Sausvassdraget	-	Middels	Dårlig	LØ
Sørfold	Korsvikelva	511	Middels/liten	Dårlig	Nei
Tysfjord	Forsaelva	515	Liten/middels	Middels/dårlig	LØ
Bodø	Lakselva i Misvær *	1325	Liten	Dårlig	LØ
Lødingen	Saltvatnvassdraget	530	Liten	Dårlig	Ø
Hadsel	Kongselvassdraget	373	Liten	Middels	Ø
Steigen	Marhaugelva	202	Liten	Dårlig	Ø
Bodø	Valneselva	211	Liten	Dårlig	LØ
Gildeskål	Følvikelva	220	Liten	God	Nei
Steigen	Nonsvatn/Rundvatn	220	Liten	Dårlig	ØR
Andøy	Toftenvassdraget	159	Liten	Dårlig	LØ
Tysfjord/Hamarøy	Varpavassdraget	182	Liten	Dårlig	LØ
Hadsel	Ånnstadvassdraget	109	Liten	Dårlig	Nei
Sortland	Reinsnesvassdraget	108	Liten	Middels	Ø
Andøy	Gårdselva, Forfjord	102	Liten	Dårlig	LØ
Sortland	Holmstadvassdraget	92	Liten	Middels	LØ
Vågan	Elv fra Store Sorteavatn	96	Liten	-	Ø
Leirfjord	Leirelva/Litjvasselva	99	Liten	Middels	LØR
Bø	Pollåsvassdraget	88	Liten	Dårlig	Ø
Bø	Ringstadvassdraget	70	Liten	Dårlig	Nei
Bodø	Strandåvassdraget	53	Liten	Dårlig	Ø
Andøy	Stavevassdraget	33	Liten	Middels	LØ
Vefsn/Leirfjord	Dyrhaugelva, Drevja	-	Liten	Middels	Nei
Evenes	Austervikvassdraget	-	Liten	-	Nei
Vefsn	Fustavassdraget	-	Liten	-	LØ
Vestvågøy	Helosvassdraget	50	Liten/truet	Dårlig	LØ
Sørfold	Lakselva/Valljorda	52	Liten/truet	Dårlig	LØ
Sømna	Vågselva	37	Liten/truet	Dårlig	Ukjent
Bø	Straumevassdraget	52	Svært liten/truet	Dårlig	LØ
Sortland	Roksøyvassdraget	18	Svært liten/truet	Dårlig	LØR
Sortland	Kjerringnesvassdr.	10	Svært liten/truet	Dårlig	LØ
Vestvågøy	Lyngedalsvassdr.	3	Svært liten/truet	Dårlig	Ø
Vestvågøy	Reipåsvassdraget	-	Svært liten/truet	Dårlig	Ø
Meløy	Reipåsvassdraget	-	Svært liten/truet	-	LØ
Grane	Tomasvasselv	1	Svært liten/utrydda	-	Nei
Vefsn	Bjørnåga	Ikke undersøkt			Ukjent
Leirfjord	Forslandselv	Ikke undersøkt			Nei

* Finnes kun muslinger på et lite område (Jordbru)

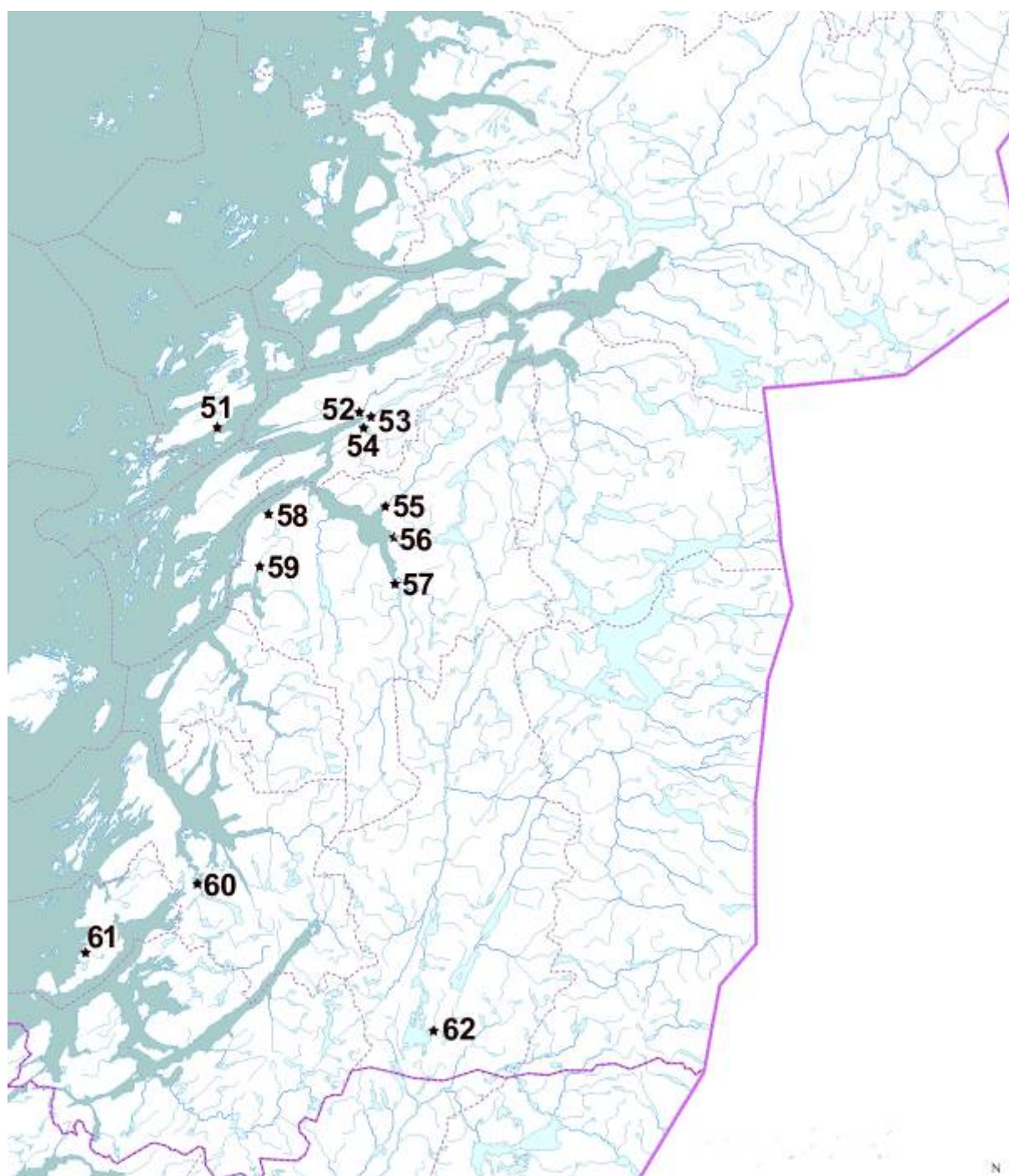
Figur 1. Geografisk plassering av vassdragene med elvemusling i Lofoten, Ofoten og Vesterålen

Kommune	Nr	Vassdrag	Kommune	Nr	Vassdrag
Andøy	1	Toftenvassdraget	Hadsel	17	Gryttingvassdraget
Andøy	2	Stavevassdraget	Hadsel	18	Vikvassdraget
Andøy	3	Ånesvassdraget	Hadsel	19	Ånnstadvassdraget
Andøy	4	Buksnesvassdraget	Hadsel	20	Kongselvassdraget
Andøy	5	Gårdselva	Vågan	21	Litlvatnvassdraget
Øksnes	6	Alsvågvassdraget	Vågan	22	Elv fra Store Sorteavatn
Bø	7	Ryggedalsvassdraget	Vestvågøy	23	Lyngedalsvassdraget
Bø	8	Ringstadvassdraget	Vestvågøy	24	Helosvassdraget
Bø	9	Pollåsvassdraget	Vestvågøy	25	Torvdalvassdraget
Bø	10	Straumevassdraget	Vestvågøy	26	Borgevassdraget
Bø	11	Bøvassdraget	Lødingen	27	Saltvatnvassdraget
Sortland	12	Rogsøyvassdraget	Lødingen	28	Teinvassdraget
Sortland	13	Reinsnesvassdraget	Lødingen	29	Mølnelva/Heggstad
Sortland	14	Kjerringnesvassdraget	Evenes	30	Laksåvassdraget
Sortland	15	Bremnesvassdraget	Evenes	31	Austervikvassdraget
Sortland	16	Holmstadvassdraget	Ballangen	32	Forsåvassdraget

Figur 2. Geografisk plassering av vassdragene med elvemusling i Salten

Kommune	Nr	Vassdrag	Kommune	Nr	Vassdrag
Tysfjord	33	Forsåelva	Bodø	42	Fjærevassdraget
Tysfjord/Hamarøy	34	Varpavassdraget	Bodø	43	Festvågvasdraget
Hamarøy	35	Sagelvvassdraget	Bodø	44	Futelva
Steigen	36	Nonsvatn/Rundvatn (Sagpollvass.)	Bodø	45	Valneselva
Steigen	37	Marhaugelva	Bodø	46	Mølnelva/Misvær
Sørfold	38	Korsvikelva	Bodø	47	Lakselva i Misvær
Sørfold	39	Lakselva/Valljorda	Gildeskål	48	Følvikelva
Fauske	40	Helskardåga	Meløy	49	Reipåvassdraget
Bodø	41	Strandåvassdraget	Meløy	50	Halsosvassdraget

Figur 3. Geografisk plassering av vassdragene med elvemusling i Helgeland

Kommune	Nr	Vassdrag	Kommune	Nr	Vassdrag
Dønna	51	Hestadelva	Vefsn	57	Bjørnåga/Vefsna
Leirfjord	52	Ranelva/Skjellbekken	Vefsn	58	Aunelva
Leirfjord	53	Leirelva/Litjvasselva	Vefsn	59	Halsanelva
Leirfjord	54	Forslandselva	Brønnøy	60	Sausvassdraget
Vefsn	55	Dyrhaugelva/Drevja	Sømna	61	Vågselva
Vefsn	56	Fusta	Grane	62	Tomasvasselv/Majavatn

Litteratur/referanser

Faglig litteratur/metodikk

Dolmen, D. & Kleiven, E. 1997.a. Elvemuslingen *Margaritifera margaritifera* i Norge 2. Zoologisk notat 1997-2. NTNU, Vitenskapsmuseet, Trondheim. 28 s.

Dolmen, D. & Kleiven, E. 1997.b. Elvemuslingen *Margaritifera margaritifera* i Norge 1. Rapport zoologisk serie: 1997-6. NTNU, Vitenskapsmuseet, Trondheim. 28 s.

Mejdell Larsen, B. M. 1997. Elvemusling (*Margaritifera margaritifera* L.). Litteraturstudie med oppsummering av nasjonal og internasjonal kunnskapsstatus. – NINA-Fagrapport 28: 1-51.

Mejdell Larsen, B. M. & Hartvigsen, R. 1999. Metodikk for feltundersøkelser og kategorisering av elvemusling *Margaritifera margaritifera*. NINA-Fagrapport 037: 1-41.

Kartlegging: Regionene Salten, Lofoten, Ofoten og Vesterålen

Jørgensen, L. 2008. Kartlegging av elvemusling i Mølnelva, i forbindelse med mulig etablering av kraftverk. Rapport 2008-07. Nordnorske ferskvannsbiologer. 11 s.

Jørgensen, L. & Halvorsen, M. 2008. Kartlegging av elvemusling, *Margaritifera margaritifera* i Lofoten og Vesterålen 2007. Rapport 2008-01. Nordnorske Ferskvannsbiologer. 36 s.

Jørgensen, L. & Halvorsen, M. 2009. Kartlegging av elvemusling, *Margaritifera margaritifera* i Salten, Ofoten og Vesterålen 2008. Rapport 2009-01. Nord-norske Ferskvannsbiologer. 37 s.

Mejdell Larsen, B. M. (red.) 2007. Overvåking av elvemusling, *Margaritifera margaritifera* i Norge. Årsrapport 2005 – NINA. Rapport 309. 52 s.

Kartlegging: Region Helgeland

Bakken, J. 2001. Utbredelse, bestandsstatus og reproduksjon hos elvemusling, *Margaritifera margaritifera*, i Drevja, Dyrhaugelva, Straumen og Fusta i Vefsn kommune. Rapport, Vefsn kommune. 30 s.

Berger, H.M. & Lehn, L.O. 2007. Kartlegging av elvemusling i 7 småelver på Sør-Helgeland i Nordland 2007. Utbredelse, tetthet, lengdefordeling, verneverdi. Rapport 1-2008. Berger feltBIO. 60 s.

Bjordal, H. 2002. Elvemusling *Margaritifera margaritifera* – utbredelse og bestandsstatus i Sausvassdraget. Rapport nr. 19/02-13. Origo miljø A.S. 21 s.

Jørgensen, L. 2006. Hovedvannledning Romstad-Haugberg, Fusta i Vefsn kommune. Flytting av elvemusling. Notat Nordnorske ferskvannsbiologer. 5 s.

Mejdell Larsen, B. M. (red.) 2007. Overvåking av elvemusling, *Margaritifera margaritifera* i Norge. Årsrapport 2004 – NINA. Rapport 254. 47 s.